

پیشگیری غیر کیفری از جرایم اقتصادی در کنوانسیون مریدا

مهدی مرجانی^۱
سید باقر میرعباسی^۲

تاریخ دریافت مقاله: ۹۸/۰۷/۳۰ تاریخ پذیرش نهایی: ۹۹/۰۶/۱۱

چکیده

مبارزه با فساد در دو دهه اخیر به دغدغه اصلی جامعه بین‌المللی تبدیل شده است. به همین دلیل دولت‌ها به طرق مختلف مبادرت به قاعده‌گذاری برای مبارزه با این پدیده در سطح جامعه جهانی و اسناد بین‌المللی نموده‌اند. در بین قواعد وضع شده برای مبارزه با فساد، توجه ویژه به پیشگیری اعم از کیفری و غیر کیفری به عنوان یک سیاست جنایی سازمان‌های جهانی و منطقه شده است. تعهد به پیشگیری غیر کیفری، تعهدات دارای قدرت الزام‌آور و اختیاری تقسیم می‌گردد، بیشتر تعهدات کشورها در زمینه پیشگیری غیر کیفری بر نهادسازی در ساختار قانون داخلی کشورها تمرکز دارد. با توجه به اینکه تعهدات بین‌المللی دولت‌ها در صور مختلف مورد قبول و پذیرش دولت‌ها قرار می‌گیرد، اجراء و عدم اجراء این تعهدات بین‌المللی چگونه قابل ارزیابی است؟ و در صورت عدم اجراء تعهدات دولت‌ها، ضمانت اجراء این تعهدات چیست و مسئولیت دولت‌های ناقضی که ظرفیت پیشگیری ایجاد نکرده‌اند، چه خواهد بود؟ بررسی این تعهدات در زمینه پیشگیری غیر کیفری موید این مطلب است که اولاً رویکرد جامعه بین‌الملل به پیشگیری به عنوان یک ابزار موثر برای جرایم اقتصادی است و دوماً دولت‌ها در اسناد مختلف تعهدات مختلفی در زمینه پیشگیری غیر کیفری از فساد دارند که نقض آن می‌تواند مسئولیت بین‌المللی آنها را به همراه داشته باشد.

کلید واژه‌ها

پیشگیری غیر کیفری، جرایم اقتصادی، تعهدات بین‌المللی، حقوق بین‌الملل، مسئولیت بین‌المللی.

^۱ دانشجوی دکتری حقوق بین‌الملل، واحد بین‌الملل قشم، دانشگاه آزاد اسلامی، قشم، ایران. marjanimehdi@yahoo.com

^۲ استاد تمام گروه حقوق بین‌الملل، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. (استاد راهنما و نویسنده مسئول):

mirabbasi@ut.ac.ir

مقدمه

تعهد به پیشگیری در حقوق بین‌الملل و آن‌هم تعهد به پیشگیری غیرکیفری که در کنوانسیون‌های مختلف ملل متحد در زمینه مبارزه با جرایم متعدد درج می‌شود، ضمن اینکه تکالیف الزامی و اختیاری برای دولت‌ها ایجاد می‌کند، اقدام عملی دولت‌ها به اجرای این تعهدات، در تحقق اهداف کنوانسیون بسیار موثر است. همین موضوع نیز برای دولت‌های عضو که در الحاق به این کنوانسیون و ایجاد تعهد به دنبال تأمین منافع یا حل یک معضل مهم بوده‌اند کمک شایانی خواهد کرد.

کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با فساد^۱ یا مریدا^۲ در سال ۲۰۰۳ به تصویب سازمان ملل متحد رسید؛ این کنوانسیون اولین سند حقوقی بین‌المللی است که به طور مشخص با هدف پیشگیری و مبارزه با عمده‌ترین مظاهر فساد اداری، اقتصادی و مالی تدوین شده است. کنوانسیون با هدف ارتقاء و تحکیم اقدامات جهت پیشگیری و مبارزه مؤثرتر با فساد و ترغیب امانت‌داری، پاسخ‌گویی و مدیریت مناسب امور عمومی و اموال دولتی تهیه شده و در مفاد آن بر تهدیدات ناشی از فساد نسبت به ثبات و امنیت جوامع، توسعه پایدار، ارزش‌های اخلاقی و عدالت و حاکمیت قانون و ضرورت نگرش جامع و چند زمینه‌ای جهت جلوگیری و مبارزه با فساد تأکید شده است.

ارتشاء مقام‌های دولتی داخلی^۳؛ ارتشاء مقام‌های دولتی خارجی و مقام‌های سازمان‌های عمومی بین‌المللی^۴؛ حیف و میل، اختلاس و استفاده غیرمجاز از اموال توسط مقام‌های دولتی^۵؛ اعمال نفوذ در معاملات^۶؛ سوء استفاده از وظایف^۷؛ دارا شدن من غیرحق^۸؛ ارتشاء بخش خصوصی^۹؛ اختلاس اموال در بخش خصوصی^{۱۰}؛ تطهیر عواید ناشی از جرم (پولشویی)^{۱۱}؛ اختفا

¹ United Nations Convention against Corruption

^۲ علت نامگذاری کنوانسیون به مریدا این است که کنوانسیون در شهر مریدا مکزیک برای امضای دولت‌ها رسماً ارائه و مفتوح گردید.

³ *Bribery of national public officials*

⁴ *Bribery of foreign public officials and officials of public international organizations*

⁵ *Embezzlement, misappropriation or other diversion of property by a public official*

⁶ *Trading in influence*

⁷ *Abuse of functions*

⁸ *Illicit enrichment*

⁹ *Bribery in the private sector*

¹⁰ *Embezzlement of property in the private sector*

¹¹ *Laundering of proceeds of crime*

اختفا^۱ و ممانعت از اجرای عدالت^۲؛ جرایم موضوع کنوانسیون مریدا هستند. دولت‌های عضو با پیوستن به این کنوانسیون، متعهد به جرم‌انگاری این جرایم در حقوق داخلی خود شده‌اند. تعهدات دیگر این کنوانسیون همکاری بین‌المللی برای اجرای مقررات و قوانین ضد فساد اعم از قوانین داخلی و بین‌المللی می‌باشد. این کنوانسیون یکی از مظاهر مهم در همکاری کشورها برای مبارزه با فساد را استرداد مجرمین اقتصادی می‌داند.

کشور جمهوری اسلامی ایران نیز یکی از کشورهای عضو این کنوانسیون می‌باشد و قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون سازمان ملل مبارزه با فساد، در جلسه علنی روز یکشنبه مورخ بیست و یکم خرداد ماه یکهزار و سیصد و هشتاد و پنج مجلس شورای اسلامی تصویب و مجمع تشخیص مصلحت نظام در تاریخ: ۱۳۸۷/۰۷/۲۰ در اجرای اصل ۱۱۲ قانون اساسی با درج حق شرطی؛ تصویب آن را موافق مصلحت نظام تشخیص داد.

پیشگیری از وقوع جرم هم در سیستم حقوقی بسیاری از کشورها و هم در کنوانسیون‌های بین‌المللی به عنوان یک سیاست جدی جنایی مورد توجه قرار گرفته است، از جمله جرایمی که در حال حاضر به یک معضل جهانی تبدیل شده، جرایم اقتصادی است، جرایم اقتصادی به دلیل تبعات اجتماعی، اقتصادی و ... مورد توجه ویژه جامعه جهانی قرار گرفته است. با توجه به اینکه در کنوانسیون‌های بین‌المللی تجارب جهانی مجموع کشورها در مبارزه با جرایم اقتصادی تدوین می‌گردد، بررسی انواع و روش‌های مندرج در کنوانسیون ضمن تبیین دقیق این راهکارها و ایجاد بسترهای مناسب برای اجرای آن، کمک شایان به اهداف سیاست جنایی کشور در مبارزه با این جرایم خواهند نمود.

به هر رو از آنجا که سهمگین‌ترین وجه جرایم ناشی از فساد مالی، بر کلیت جامعه و حاکمیت تأثیرگذار است؛ پیشگیری از جرایم اقتصادی از لحاظ تأثیر فراگیرتر است و از اهمیت بسزایی در جرم‌شناسی پیشگیری برخوردار است. تعهد به پیشگیری شقوق مختلفی و عناوین متعددی در حقوق بین‌الملل برای دولت‌هایی که قواعد یا کنوانسیون‌ها مبارزه با فساد را پذیرفته‌اند، تعریف کرده است؛ مطالعه و تحلیل گونه‌های موثر پیشگیری از جرایم اقتصادی، با امعان نظر به ویژگی‌های این نوع پیشگیری در اسناد بین‌المللی و تعهد دولت‌ها به پیشگیری غیرکیفری موضوع نوشتار حاضر را تشکیل می‌دهد. پرسش اساسی آن است که تعهدات بین‌المللی دولت‌ها در پیشگیری از جرایم اقتصادی چیست؟ آیا این تعهدات، تعهد به نتیجه

¹ Concealment

² Obstruction of justice

هستند یا بالفعل؟ با توجه به اینکه دولت‌های عضو اولین ذی‌نفع اجرای این تعهدات می‌باشند، اگر عمل به تعهدات نداشته باشند، آیا در مجامع بین‌المللی برای کشورهای ناقض ایجاد مسئولیت بین‌المللی خواهد کرد. برای پاسخ به این سوال در گفتار اول پیشگیری و انواع آن و در گفتار دوم به تعهدات دولت‌ها در پیشگیری غیرکیفری از جرایم اقتصادی بررسی خواهد شد، نوشته حاضر الزامات و تکالیف دولت‌ها برای پیشگیری از جرایم اقتصادی و آنهم پیشگیری غیرکیفری می‌پردازد.

۱. مفهوم و مبانی پیشگیری از جرم

۱.۱. تعریف پیشگیری

پیشگیری^۱ در لغت به معنای جلوگیری، دفع، پیش‌دستی کردن، پیشی گرفتن و به جلوی چیزی شتافتن است. (معین، ۱۳۸۶؛ ۳۹۶) در مفهوم اصطلاحی دو جهت‌گیری موسع و مضیق نسبت به مفهوم پیشگیری وجود دارد. در خصوص تعریف پیشگیری اتفاق نظر بین جرم‌شناسان وجود ندارد و تعاریف متعددی از آن ارائه شده است. بر اساس مفهوم مضیق، پیشگیری از جرم عبارت است از: «شیوه‌های غیر قهرآمیز که دولت جهت مهار بزه‌کاری‌ها از طریق حذف یا محدودسازی عوامل جرم‌زا و نیز از طریق مدیریت مناسب عوامل محیط فیزیکی و اجتماعی که فرصت‌های مناسب ارتکاب جرم را فراهم می‌کند به کار می‌گیرد.» در این تعریف فقط تدابیر قبل از ارتکاب جرم مورد توجه است و به تدابیر کیفری پس از ارتکاب جرم به عنوان یک اقدام پیش‌گیرانه توجهی نمی‌شود. (ابراهیمی، ۱۳۸۷؛ ۶۲) در تعریف موسع یا عام پیشگیری به هرگونه تدابیری که برای مقابله با جرم خواه پیش از وقوع آن باشد و خواه پس از وقوع به کار آید گفته می‌شود. از همین مجرا اعمال کیفری نیز می‌تواند در قالب پیشگیری از وقوع جرم مطرح گردد. (توسلی زاده، ۱۳۹۲؛ ۷۳)

در حال حاضر جرایم اقتصادی به دنبال جهانی شدن حقوق، چهره فراملی به خود گرفته است و با توجه به تشدید ارتباطات اقتصادی کشورها با همدیگر، ضروری است تا این روابط بر مبنای قواعد یکسان و معقول شکل بگیرد. به همین دلیل نهادهای بین‌المللی منطقه‌ای در پیش‌بینی تدابیر پیش‌گیرانه از جرائم اقتصادی، تاکنون بسیار کوشا بوده‌اند و ضرورت داشتن یک جامعه سالم به ویژه در روابط بین‌المللی به خوبی درک کرده‌اند.

¹ Prevention

با این حال هر چند ضرورت پیشگیری از جرم اقتصادی همچون دیگر جرایم توجیه می‌شود ولی به نظر می‌رسد این دسته از جرایم جدا از آن که در سایه اصل کلی ضرورت اتخاذ پیشگیری (مانند سالم سازی جامعه، کاهش جرم و غیره) قرار می‌گیرند، ولی همانند سایر فساد مالی از قبیل پولشویی چهره پررنگی دارند. ضرورت پیشگیری از جرائم اقتصادی وابسته به ضرورت بین‌المللی بودن اقتصاد است و از آنجا که اقتصاد مقوله فراملی و دست کم منطقه‌ای است، جرم اقتصادی می‌تواند در سطح فراملی و منطقه‌ای تأثیر منفی داشته باشد. (اکبری، ۱۳۹۱؛ ۸۴)

۱.۲. انواع پیشگیری از جرم

در مورد انواع اقدامات پیشگیرانه دسته بندی‌های متعددی وجود دارد و زوایای پیشگیرانه را از زاویه‌های مختلفی مود توجه قرار گرفته است. در بین انواع تقسیم‌بندی‌ها شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد در سال ۱۹۹۵ در بند یک بخش «د» قطعنامه ۱۹۹۵/۹ و سال ۲۰۰۲ طی قطعنامه ۲۰۰۲/۱۳ در مواد ۲۵ الی ۲۷ پیشگیری؛ را به پیشگیری از ارتکاب اولیه جرم^۱، پیشگیری از تکرار جرم، پیشگیری اجتماعی^۲، پیشگیری وضعی^۳ و پیشگیری از جرائم سازمان یافته^۴ تقسیم کرده است. با بررسی بیشتر در انواع تقسیم‌بندی‌های پیشگیری یک نوع عمده پیشگیری نیز ملاحظه می‌گردد و آن‌هم پیشگیری کیفی و پیشگیری غیرکیفری از جرایم ارتكابی می‌باشد. پیشگیری کیفی عبارت است از پیشگیری از جرم از طریق تنبیه و سزادهی می‌باشد. یعنی هر اقدام پیشگیرانه که مبتنی بر تنبیه و سزادهی باشد، در درون پیشگیری کیفی قرار می‌گیرد. برخی از جرم‌شناسان عبارت پیشگیری کیفی را ترکیب نامتناسب می‌دانند و معتقد هستند که سیستم عدالت کیفی تنها پس از ارتکاب جرم وارد عمل می‌شود و قبل از ارتکاب جرم هیچ وظیفه و رسالتی در مورد پیشگیری ندارد. (محمد نسل، ۱۳۹۳؛ ۱۶۸) پیشگیری غیرکیفری به هر گونه اقدامی که در غیرقابل سزادهی به منظور کاهش ارتکاب جرم انجام شود، پیشگیری غیر کیفی نامیده می‌شود. حال ممکن است این اقدامات در غالب پیشگیری اجتماعی، وضعی، اولیه، ثانویه و ... تقسیم بندی گردد. در این

¹ Primary Prevention

² Social Crime Prevention

³ Situational Crime Prevention

⁴ Prevention of Organized Crime

نوشتار اصل و هدف اصلی تمرکز بر پیشگیری غیر کیفری یا غیرسزادهی برای پیشگیری از ارتکاب مفاسد اقتصادی بر اساس کنوانسیون مبارزه با فساد سازمان ملل متحد می‌باشد. بنابراین پیشگیری کنشی یا غیرکیفری یا پیشین، اقداماتی است که پیش از ارتکاب جرم صورت می‌گیرد. «پیشگیری کنشی، اقدام مناسب غیرکیفری است که از طریق کاهش یا از بین بردن علل جرم‌زا و نامناسب نشان دادن موقعیت‌های ارتکاب جرم درصدد جلوگیری از رخ دادن بزه می‌باشد. (نیازپور، ۱۳۸۲، ۹۷)

۲. تعهدات دولت‌ها برای مبارزه با فساد در اسناد بین‌المللی

از روزی که مبارزه با فساد به عنوان یک تعهد بین‌المللی مطرح شده است، نقض آن منجر به عملی نامشروع می‌شود و به تبع خود امکانی را برای دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی ایجاد می‌کند که از طرق مورد قبول حقوق بین‌الملل عکس‌العمل نشان دهند.

انجام فساد و گسترش آن سبب خشم و انزجار به حق و وسیع افکار عمومی شده و بسیاری از دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی را مصمم کرده است که برای تضمین رعایت سلامت اداری و اقتصادی به تدابیر مختلفی متوسل شوند.

با عنایت به آثار و تبعات بین‌المللی فساد اقتصادی بر کشورها، جامعه بین‌الملل و حتی نظام ملل متحد، در دو دهه اخیر احساس نیاز برای همکاری بین‌الملل در زمینه مبارزه با مفاسد اقتصادی ایجاد گردیده است. در پاسخ به این احساس نیاز، اولین اقدام جامعه بین‌الملل قاعده‌گذاری و ایجاد تعهد برای دولت‌ها در قالب چندین کنوانسیون بین‌الملل از جمله کنوانسیون مبارزه با فساد سازمان ملل متحد^۱ مشهور به مریدا^۲ یا کنوانسیون مبارزه با جرایم سازمان یافته مشهور به پالرمو می‌باشد. پیش از تدوین کنوانسیون مریدا، در دهه ۱۹۷۰ شورای اقتصادی اجتماعی سازمان ملل تلاش‌هایی را برای مقابله با برخی از نظایر فساد در تجارت بین‌الملل آغاز کرده بود از آن جمله تدوین قواعد رفتاری و منع پرداخت‌های نامشروع در تجارت بین‌الملل را می‌توان اشاره کرد.

مجمع عمومی سازمان ملل در دسامبر ۱۹۹۶ قطعنامه‌ای را تصویب کرده بود مبنی بر لزوم حسابرسی و فعالیت‌های تصدی‌گری دولت، تنظیم ضوابط استخدام و انتصاب در ادارات و رفتار

^۱ United Nations Convention against Corruption

^۲ علت نامگذاری کنوانسیون به مریدا این است که کنوانسیون در شهر مریدا مکزیک برای امضای دولت‌ها رسماً ارائه و مفتوح گردید.

با ارباب رجوع و معافیت مالیاتی برای رشوه‌های داده شده در تجارت بین‌الملل باید در دستور کار دولت‌های قرار گیرد.

اسناد تعهدآوری هرچند منطقه‌ای و غالباً با قلمرو اجرایی محدود نیز تدوین شده بودند از آن جمله:

۱. کنوانسیون بین آمریکایی ضد فساد (۱۹۹۶)^۱
۲. کنوانسیون سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (OECD) برای مقابله با ارتشا کارکنان خارجی در معاملات بین‌المللی ۱۹۹۷؛^۲
۳. کنوانسیون اروپایی حقوق کیفری ضد فساد ۱۹۹۹؛^۳
۴. کنوانسیون اروپایی حقوق مدنی ضد فساد ۱۹۹۹؛^۴
۵. کنوانسیون اتحادیه آفریقا در پیشگیری و مقابله با فساد ۲۰۰۱؛^۵
۶. کنوانسیون مقابله با جرایم سازمان یافته فراملی پارلمو ۲۰۰۰^۶ که هرچند یک سند جهانی است اما تعادل آن در مبارزه با فساد به دو ماده ۸ و ۹ با موضوع بسیار مضیق و تعهد کلی منحصر می‌باشد.

کنوانسیون مریدا در این بین بیشترین قواعد و الزامات را برای دولت‌ها در زمینه مبارزه با فساد اعم از اینکه به صورت کیفری و غیر کیفری باشد یا با پیشگیری و یا مبارزه با مفسدین اقتصادی صورت پذیرد، داشته است. یکی از موضوعات بسیار مهم در کنوانسیون مریدا یا به عبارتی اولین موضوعی که برای دولت‌های عضو ایجاد تعهد نموده، تعهد اعضا به پیشگیری از جرایم اقتصادی بوده است. این تعهدات اعم از ایجاد ساختار مبارزه با فساد، جرم انگاری و ... منشاء تعهد برای دولت‌ها شده است. صرف نظر از اینکه هر یک از کنوانسیون‌های مذکور یک یا چند شیوه پیشگیری را اتخاذ کرده‌اند.

فلسفه اساسی برقراری تعهد دولت‌ها به پیشگیری این بوده که دولت‌ها در ابتدا با تدابیر پیشگیرانه از رشد و گسترش زمینه‌های فساد اقتصادی جلوگیری کنند و سرزمین دولت‌های

¹ 1996, Inter-American Convention against Corruption

² 1997 Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Busyness Translation

³ 1999, The council of Europe: Criminal Law Convention against Corruption.

⁴ 1999, The council of Europe: Civil Law Convention against Corruption

⁵ 2001, South African development community protocol against corruption.

⁶ 2000, United Nation Convention on Transnational Organised Crimes.

متعهد و یا ساختار اداری یا پولی آنها تسهیل کننده فساد در سایر کشورها نشود.

۳. ماهیت تعهد دولتها در خصوص اقدامات پیشگیرانه^۱

در حال حاضر جرایم اقتصادی به دنبال جهانی شدن حقوق چهره فراملی به خود گرفته‌اند و با توجه به تشدید ارتباط اقتصادی کشورها با همدیگر ضروریست این روابط بر مبنای قواعد یکسان و معقول شکل گیرد. به همین دلیل نهادهای بین‌المللی و منطق‌های در پیشبینی تدابیر پیشگیرانه از جرایم اقتصادی تاکنون بسیار کوشا بودند و ضرورت داشتن یک جامعه سالم به ویژه در روابط بین‌المللی را به خوبی درک کرده‌اند. با این حال هرچند ضرورت پیشگیری از جرم اقتصادی همچون دیگر جرایم توجیه می‌شود ولی به نظر می‌رسد که این دسته از جرایم جدا از آنکه در سایه اصول کلی ضرورت اتخاذ پیشگیری (مانند سالم سازی جامعه، کاهش جرم و غیر) قرار می‌گیرد، ولی همانند پیرامون جرایم فساد مالی از قبیل پولشویی چهرهای پررنگی دارد. ضرورت پیشگیری از جرایم اقتصادی وابسته به ضرورت بین‌المللی بودن اقتصاد است. از آنجا که اقتصاد مقوله فراملی و دستکم منطقه‌ای است، جرم اقتصادی میتواند در سطح فراملی و منطقه تاثیر منفی داشته باشد. (کرمی پورسیار، ۱۳۹۳؛ ۱۲۰)

تعهد به پیشگیری از رویدادی خاص، بخش ویژه‌ای از تعهدات بین‌المللی یعنی تعهدات به نتیجه^۲ را تشکیل می‌دهد. مشخص نیست که این تعهد، قاعده اولیه حقوق بین‌الملل است یا قاعده ثانویه. به همین دلیل بود که کمیسیون حقوق بین‌الملل در مباحث اش درباره مسئولیت^۳ بین‌المللی دولتها مردد بود که آیا این تعهد را باید کلان در چارچوب تدوین قواعد ثانویه حقوق بین‌الملل بگنجانند یا خیر. همچنین این ابهام توضیح می‌دهد که چرا تعهدات به پیشگیری، توجه کمتری توسط کمیسیون حقوق بین‌الملل در قرائت دوم از پیش نویس مواد مسئولیت دولتها راجع به اعمال متخلفانه بین‌المللی بر انگیخت. ماده ۱۴ مقرر می‌کند که تعهد بین‌المللی به پیشگیری از وقوع رویدادی خاص، هنگامی نقض شده است که آن رویداد به وقوع بپیوندد و این نقض، مادامی که آن رویداد ادامه دارد و در انطباق با تعهد بین‌المللی مورد نظر نیست، یک نقض ممتد را تشکیل می‌دهد.

¹ Preventive measures

² Obligation of Result

³ Responsibility

در همین دوران ظهور تعهدات راجع به روش‌های پیشگیری از وقوع یک رویداد خاص به ویژه در زمینه حقوق محیط زیست قابل مشاهده بود. این تعهدات به عنوان تعهدات به فعل^۱ توصیف می‌شوند. کمیسیون حقوق بین‌الملل تلاش کرد تا تعهدات به پیشگیری را در چارچوب رژیم مسئولیت برای آثار زیان بار ناشی از اعمال منع نشده در حقوق بین‌الملل قاعده‌بندی کند. نقدها به پیش نویس مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل در مورد پیشگیری از خسارات فرامرزی ناشی از فعالیت‌های خطرناک تا مدتی بازتاب این ابهام بود که تدوین مسئولیت برای خطر چه نامیده شود. (کرافورد، پله، اولسون، ۱۳۶۹: ۵۶)

یادآوری این امر ضروری است که قانون ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد مصوب ۱۳۹۰ مجمع تشخیص مصلحت نظام سعی نموده با بهره‌گیری از ابزارهای غیر کیفری و تدابیر پیشگیرانه، به مقابله با فساد اداری در کشور بپردازد. توجه به شفاف‌سازی فرایند اداری، بالا بردن سطح آگاهی مردم و بهره‌گیری از فناوری اطلاعات و نرم‌افزارهای رایانه‌ای، از جمله مواردی است که در این قانون مورد توجه قرار گرفته است.

۳.۱. اسناد بین‌المللی برای پیشگیری غیر کیفری از مفاسد اقتصادی

سازمان ملل با تکیه به این استدلال که بزهکاری به ویژه جلوه‌های بین‌المللی سازمان‌یافته آن به سهم خود تهدیدی علیه صلح و امنیت بین‌المللی محسوب می‌شود و از آنجا که این سازمان بنا به بند (۱) ماده (۱) منشور ملل متحد، موظف است اقدامات جمعی موثر را برای پیشگیری و رفع تهدیدهای ضد صلح و متوقف ساختن هرگونه عمل تجاوزکارانه یا سایر اعمال ناقص صلح و ... را به عمل آورد، از همان آغاز فعالیت، اسنادی را در قالب اعلامیه، اصول راهبردی، رهنمود کنوانسیون و ... در زمینه مبارزه با جرم تنظیم و به تصویب رسانده است و به منظور سیاست گذاری و برنامه ریزی در این زمینه کنوانسیون پیشگیری از جرم و عدالت کیفری^۲ و نیز کنگره‌های پنج سالانه پیشگیری از جرم و عدالت کیفری را تأسیس کرده و برگزار می‌کند. (نجفی ابرنآبادی، ۳۷۵: ۲۷۸-۳۵۵)

پیشگیری قبل از آنکه تعهد بین‌المللی دولت‌ها محسوب شود، از منظر جامعه جهانی، خیر اجتماعی و تکلیف ذاتی محسوب می‌شود و جامعه جهانی نه از سر وجود تعهد معاهدات بلکه از

^۱ Obligation of Conduct

^۲ The Commission on crime prevention and criminal Justice

جهت ذاتی بودن آن به عنوان خیر اجتماعی به آن گرایش پیدا کرده است. (بارانی، ۱۳۹۲: ۱۱۸) اصطلاح زندگی جمعی به این نحو تعریف شده است: « کمال مطلوب برای همزیستی گروه‌های بسیار متفاوت فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، یعنی زندگی جاودانه با ثبات و همیشگی در کنار هم که فی‌نفسه مطلوب و پذیرفتنی است، نه به خاطر مزایایی که به ارمغان می‌آورد.» (International Report on Crime Prevention and Community Safety: Trends and Perspectives (2010), above, p. 3)

پیشگیری از فساد در اغلب کنوانسیون‌های بین‌المللی مبارزه با جرایم بین‌المللی مثل کنوانسیون‌های مبارزه با تروریسم، کنوانسیون مبارزه با مواد مخدر، کنوانسیون مبارزه با جرایم سازمان یافته، کنوانسیون مبارزه با فساد و ... همگی تعهدات متعددی برای کشورها در زمینه پیشگیری از جرایم اقتصادی پیش‌بینی نموده‌اند.

در نگاه نخست مهمترین کنوانسیونی که می‌تواند به پیشگیری از مفساد اقتصادی اشاره مستقیم داشته باشد، کنوانسیون مریدا^۱ یا کنوانسیون ملل متحد برای مبارزه با فساد که در دسامبر ۲۰۰۳ میلادی در شهر مریدای مکزیک به تصویب دولت‌ها رسید و به همین نام هم مشهور شده است. این کنوانسیون نخستین سند لازم الاجرا در زمینه مبارزه با فساد در سطح جهانی است.

۳.۲. انواع تعهد دولت‌ها به پیشگیری از فساد اقتصادی در اسناد بین‌المللی

در گذر از جهانی شدن و ارتقای همکاری‌ها و روابط بین‌المللی و لزوم مبارزه کیفری با جرایم فراملی و داخلی و تلاش دولت‌ها در این زمینه، ناکارآمدی سرکوب و کیفر در قالب مبارزه با این جرایم نمایان شده است و دولت‌ها به پیشگیری از جرایم مهم شتافته‌اند که موثرتر و مفیدتر از مجازات است. پیشگیری از جرم علاوه بر مباحث نظری مفید بودن، از لحاظ کارکرد نیز در راستای تامین امنیت و فراهم کردن آن موثرتر است. در راستای جهانی شدن فرهنگ و تلاش دولت‌ها در راستای فرهنگ پذیری کردن اتباع خود، دولت‌ها به پیشگیری اجتماعی از جرایم در موافقتنامه‌های دوجانبه نیز استقبال بیشتری نشان دادند. ارتقاء آگاهی و آموزش عمومی آحاد جامعه در عرصه بین‌الملل و جلوگیری از روی آوردن افراد به این گونه جرایم مهم را مورد توجه قرار دادند زیرا در بلندمدت موثرتر و در راستای امنیت پایدار قابل

^۱ 2003, United Nations Convention against Corruption.

توجیه است. (کرمی پورسیار، ۱۳۹۳؛ ۱۳۰)

با وجود روند فزاینده بین‌المللی شدن جنبه‌های متفاوت نظام کیفری، حقوق کیفری همچنان با محدودیت‌هایی برای رویارویی فعال و مؤثر با اشکال نوین بزهکاری (به‌ویژه بزهکاری فسادمالي) مواجه است. با توجه به محدودیت‌های کنونی نظام کیفری سرکوبگر و نارسایی‌ها پاسخ‌های واکنشی به پدیده مجرمانه، متنوع ساختن پاسخ‌ها به پدیده جنایی، برای مقابله با پدیده جنایی و بزهکاری‌های نوین امری اجتناب‌ناپذیر و ضروری به نظر می‌آید (نجفی ابرندآبادی، ۲۰۰۷؛ ۳۲۱).

پیشگیری از وقوع فساد در کنوانسیون مریدا بر رویکرد سرکوبگر و واکنش‌گر در اولویت قرار داده است؛ چرا که کنوانسیون مریدا پس از بحث درمورد اهداف؛ تعاریف و دامنه شمول کنوانسیون؛ اولین تکالیف یا تعهداتی که برای دولت‌ها تبیین می‌کند؛ اتخاذ تدابیری لازم برای پیشگیری از وقوع فساد در سطح ملی و بین‌المللی می‌باشد.

ماهیت پیش‌گیری از مفاسد اقتصادی در حقوق بین‌الملل (تعهد به نتیجه یا تعهد به وسیله) این ضرورت سبب شده تا در کنار رویکرد سرکوبگر و واکنشی به پدیده مجرمانه، از یافته‌ها و دستاوردهای جرم‌شناختی به منظور کاستن از وظیفه عدالت کیفری استفاده شود. بین‌المللی شدن آموزه‌ها و مفاهیم جرم‌شناختی در پرتو ابزارهای کیفری بین‌المللی، نشان از رویکرد سازمان ملل متحد در مبارزه با بزهکاری از طریق تأکید بر مفاهیم جرم‌شناختی به منظور مبارزه مؤثر با جرایم سازمان یافته فراملی و فساد مالی دارد. (نجفی ابرندآبادی، ۲۰۰۷؛ ۲۰۷)

بر مبنای اندیشه جهانی شدن مفاهیم و دستاوردهای جرم‌شناسی، ضرورت متنوع‌سازی پاسخ به پدیده جنایی و نگرش جامع و چندزمینه‌ای برای مقابله با بزهکاری بین‌المللی، در آغاز هزاره سوم، کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با جنایات سازمان یافته فراملی (پالرمو، ۲۰۰۰) (به عنوان جامع‌ترین سند حقوقی جهانی در زمینه مقابله با بزهکاری سازمان یافته) و کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با فساد مالی (مریدا، ۲۰۰۳)، با لحاظ کردن دستاوردها، یافته‌ها و مفاهیم جرم‌شناختی، برای اولین بار بر ضرورت ارتقا و تسهیل حمایت از همکاری‌های بین‌المللی و کمک‌های فنی به منظور پیشگیری و مبارزه مؤثر و کارا با جرایم سازمان یافته فراملی و فساد تأکید کرده‌اند (حبیبی، ۱۳۸۱).

کنوانسیون‌های پالرمو (۲۰۰۰) و مریدا (۲۰۰۳) را می‌توان با دو رویکرد حقوقی و جرم‌شناختی مورد مطالعه قرار داد. از منظر حقوقی، کنوانسیون‌های پالرمو و مریدا جامع‌ترین

ابزارهای بین‌المللی دارای ماهیت کیفری هستند که برای مبارزه همه جانبه با جنایات سازمان یافته فراملی و فساد مالی تدوین شده‌اند.

اولین اقدام در مبارزه همه جانبه با انحرافات یا جرایم اقتصادی، از بین بردن بسترهای یا فرصت‌های ارتکاب جرایم اقتصادی می‌باشد. با استقراء در متون و اسناد بین‌المللی، کشورهای متعهد به مبارزه با جرایم اقتصادی، تکالیف متعددی برای پیشگیری از جرایم اقتصادی بر عهده گرفته‌اند. این تکالیف از نظر مصادیق متنوع و دارای شقوق مختلفی می‌باشد لذا بررسی تک تک تعهدات کشورهای که آثار پیشگراانه دارد علاوه بر اینکه تعهدات کشورهای در این زمینه را تبیین می‌کند در اجرا نیز مسیر را هموار می‌کند.

مسئولیت بین‌المللی دولت یک اصل بنیادین حقوق بین‌الملل است که ناشی از ماهیت نظام حقوق بین‌الملل و اندیشه تساوی حاکمیت دولت هاست. این موضوع بیانگر آن است که رفتار خلاف دولت، مسئولیت آن را در پی دارد. بنابراین می‌توان گفت نتایج مسئولیت بین‌المللی با نتایج ناشی از قواعد ماهوی حقوق بین‌الملل گره خورده است؛ به گونه‌ای که آن قواعد مستلزم در این خصوص کمیسیون حقوق بین‌الملل اظهار داشته است، منابع یا مبانی دولت جبران خسارت است. (Resenstock, 1997: 792) اما سوالی مهمی که در اینجا مطرح می‌شود این می‌باشد که بر چه اساسی دولت‌ها دارای تعهد و تکلیف می‌شوند که نقض آن منجر به ایجاد مسئولیت برای آنها می‌شود؟ در این خصوص کمیسیون حقوق بین‌الملل اظهار داشته: «می‌تواند معاهده دو یا چند جانبه، عرف خاص یا عام یا اصول پذیرفته شده ملل متحد باشد. در موردی، تعهد دولت‌ها می‌تواند از منابع مختلف حقوق بین‌الملل (معاهدات، عرف، اصول کلی) ناشی شود. مواردی هم می‌تواند وجود داشته باشد که در آن تعهدات دولت‌ها صرفاً از یک منبع (به عنوان مثال معاهدات بین‌المللی) نشأت بگیرد. (International Law Commission, Fifty Third Session. 2001.p66).

۴. محتوای تعهدات کشورهای برای پیشگیری از جرایم اقتصادی در کنوانسیون مریدا
یک اصل اساسی در مبانی حقوق بین‌الملل وجود دارد که حقوق بین‌الملل به اراده دولت‌های جاری می‌گردد، با این توضیح که با توجه به اصل استقلال دولت‌ها و حاکمیت‌ها هیچ یک از قواعد حقوق بین‌الملل به دولت‌ها تحمیل نمی‌شود و اصطلاحاً حقوق بین‌الملل بر اساس اراده تابعان آن شکل می‌گیرد. (فقط برخی از قواعد آمره از این اصل استثناء شده است) بنابراین دولت‌ها با پیوستن به معاهدات بین‌المللی و یا اجرا یا عدم اعتراض نسبت به عرف و

رویه بین‌المللی در قبال قواعد جامعه بین‌الملل متعهد می‌شوند. در بحث تعهدات کشورهای برای پیشگیری از جرایم اقتصادی بیشترین سندی که با قبول، پذیرش و تصویب آن توسط کشورها، قابلیت بحث و بررسی دارد، کنوانسیون مریدا می‌باشد. چرا که این کنوانسیون اولاً یک کنوانسیون تخصصی در زمینه مبارزه با فساد می‌باشد و دوماً تا انتهای سال ۲۰۱۸ تعداد ۱۸۶ کشور این کنوانسیون را تصویب و به آن متعهد شده اند.^۱

در این کنوانسیون تعهدات کشورها برای پیشگیری مشخص شده است، همانگونه که ذکر شد، این تعهدات از نوع تعهد به نتیجه است و دولت‌ها باید سیاست‌ها یا اقداماتی در سرزمین شان طراحی و اجرا کنند که چنین افعالی که منجر به فساد اقتصادی می‌شود در سرزمین آنها انجام نگیرد.

که به صورت محوری به آن اشاره می‌گردد:

۴.۱. سیاست گذاری برای پیشگیری از فساد

اولین تعهد کشورها به پیشگیری از فساد در حوزه حاکمیتی خودش، سیاست‌گذاری و داشتن اراده حاکمیتی برای پیشگیری از فساد می‌باشد. هر چند از منظر نظری، سیاست گذاری یک عنوان کلی و به اصطلاح دارای بار تعهدآور مشخص نمی‌باشد، ولی در عین حال تازمانی که اراده سیاسی برای مبارزه با فساد به وجود نیاید، نمی‌توان اقدام عملی و مشخص برای مبارزه با فساد در کشورها پیدا نمود. اما نکته بسیار مهم اینکه به چه دلیل در یک کنوانسیون بین‌الملل همانند کنوانسیون مبارزه با فساد مریدا، اولین تعهد کشورها برای مبارزه با فساد را سیاست‌گذاری قید کرده است.

سیاست به طور مختصر و ساده، عبارت است از درک و تدبیر مسائل جامعه، (لازرژ، ۱۳۷۵؛ ۲۱) و پیشگیری نیز در برگیرنده مجموعه‌ای از تدابیر و اقدامات است که برای جلوگیری از وقوع بزهکاری به کار گرفته می‌شوند.

پیشگیری در مفهوم جرم شناختی خارج از گستره نظام کیفری تحقق پیدا می‌کند و عبارت از هر گونه اقدامی است که جلوگیری از ارتکاب جرایم را مورد توجه قرار می‌دهد (نجفی ابرند آبادی، ۱۳۸۳؛ ص ۵۶۰) یکی از مسائل مهم و پیچیده هر جامعه و دولتی، مبارزه با فساد می‌باشد که نیازمند اتخاذ تدابیر، روش‌ها و اقدامات موثری برای پیشگیری از آن است. به عنوان مثال استخدام کارگزاران مورد وثوق، اعلام دارائی‌های کارگزاران، نظارت مالی مستمر بر

¹ <https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/ratification-status.html>

اعتبارات دولتی، نظارت مستقیم و غیر مستقیم بر کارگزاران و ارباب رجوع، نحوه نظارت عمومی بر عملکرد کارگزاران، طراحی محیطی اماکن عمومی که به ارائه خدمت عمومی مشغول هستند، ایجاد ساختار نظارتی در داخل مجموعه‌های دولتی و نیمه دولتی، واگذاری امور دولتی به بخش خصوصی و ... همگی نیازمند سیاست گذاری توسط کشورها می‌باشد.

مصادیق سیاست گذاری برای پیشگیری از جرم در هر کشوری متعدد و مختلف خواهد بود؛ بنابراین سیاست گذاری برای مبارزه با فساد، تعیین خط مش عملیاتی و اجرایی در دستگاه‌های دولتی برای مبارزه و محو فساد می‌باشد. لازم به ذکر است که باید سیاست‌های اتخاذی توسط دولت‌ها به ارتقاء مشارکت اعضای جامعه برای مبارزه با فساد، حاکمیت قانون، مدیریت مناسب امور عمومی و اموال دولتی، یکپارچگی، شفافیت و مسئولیت پذیری در جامعه منجر شود.

در ماده ۵ کنوانسیون مریدا علاوه بر سیاست‌گذاری، تعهد دیگری برای دولت‌ها در نظر گرفته است و آن نیز اقدام موثر برای مبارزه با فساد است، وقتی یک دولتی سیاست‌های خوبی برای مبارزه با فساد اتخاذ کند ولی در عمل اقدامی برای اجرا انجام ندهد، سیاست‌ها جنبه تبلیغاتی و به اصطلاح انتخاباتی به خود خواهد گرفت و بر فرآیند پیشگیری از فساد تأثیر لازم را نخواهد گذاشت.

۴.۲. همکاری بین‌المللی برای پیشگیری از فساد

هر چند در نگاه نخست به بند ۴ ماده ۵ کنوانسیون مریدا این نظر را تداعی می‌کند که همکاری بین‌المللی برای مبارزه با فساد باید تبدیل به سیاست دولت‌های عضو شود، ولی با مذاقه در متن ماده این نتیجه حاصل می‌گردد که تعهد به همکاری در حوزه مبارزه با فساد هدف بند مذکور بوده است.

تعهد به همکاری در حقوق بین‌الملل، حاصل دو پدیده «منافع و نگرانی‌های مشترک» و «ارزش‌های عرفی مشترک» می‌باشد. (Duncan, 2007; 17) اهمیت تعهد به همکاری در جامعه جهانی به اندازه‌ای است که امروزه اجرای مقررات مربوط به تجارت بین‌المللی، حقوق بشردوستانه و یا حقوق محیط زیست بدون همکاری بین‌المللی، امری غیرقابل تصور می‌باشد. (Ibid)

اصل همکاری^۱ نوعی تعهد بین‌المللی عرفی و یکی از اصول لاینفک منشور ملل متحد

^۱ Co-operation Principle

می‌باشد و در واقع یکی از ویژگی‌های حقوق بین‌الملل معاصر است. اصل همکاری بر اساس منشور ملل متحد الزام آور می‌باشد (پورهاشمی، ۱۳۹۲؛ ۸۳) از جمله زمینه‌های مختلف برای همکاری در خصوص مبارزه با فساد می‌تواند به مواردی از جمله: تبادل اطلاعات، انتقال فن آوری، منابع مالی، برگزاری دوره‌های آموزشی، شرکت در کنفرانس‌های بین‌المللی، استرداد مجرمین، استرداد اموان ناشی از فساد که به سرزمین دولت‌های عضو کنوانسیون وارد شده ... می‌باشد.

۴.۳. نهاد سازی و ظرفیت سازی

یکی از عوامل اساسی و مهم در پیش‌گیری از فساد در میان نهادهای رسمی و غیر رسمی - اعم از عمومی و غیر عمومی - توسعه و تقویت قانون‌گرایی است. از لوازم توسعه و تقویت قانون‌گرایی در هر کشوری، وجود مراجع و نهادهای نظارتی است. زیرا این نهادها هم چون دیده بان‌هایی دقیق و منظم روال و جریان امور را مورد بررسی و ارزیابی قرار می‌دهند تا از مسیر قانونی خارج نشود. این نظارت به صورت طبیعی و یا برای کنترل است. (دادخدای، ۱۳۹۰؛ ۲۴۸) برای پیشگیری از فساد باید ظرفیت سازی و نهادهای یا کنشگران پیشگیری در ساختار حاکمیت یا در سطح اجتماع و ... مورد قانونگذاری قرار گیرد. کنشگران پیشگیری عبارت هستند از مقامات دولتی در تمام سطوح سیاسی و سرزمینی، سازمانها و موسسه‌ها و جامعه مدنی یعنی شهروندان، جامعه محلی، سازمان‌های غیر انتفاعی و شرکت‌های خصوصی هستند.

فلسفه اساسی نهاد سازی و ظرفیت سازی برای پیشگیری از مفاسد اقتصادی در کنوانسیون مریدا، نظارت و کنترل بر روندهای اقتصادی می‌باشد. در واقع کنترل لازمه نظارت است نکته قابل توجه اینکه فرایند نظارت و کنترل از دو دیدگاه روند گرایی و نتیجه گرایی محل بحث هستند.

هر یک از دیدگاه‌های روند گرایی و نتیجه گرایی دارای دو شکل کاملا متفاوت با یکدیگر هستند. در رویکرد اول بین نظارت و کنترل در روند انجام کار و در هر یک از مراحل انجام آن و بلکه در لحظه به لحظه انجام عمل صورت می‌گیرد؛ با این اعتقاد که برای دستیابی به نتایج مطلوب باید روند کارها بهبود یابد بنابراین روند انجام کار به اندازه نتیجه مورد نظر با اهمیت تلقی می‌شود. در مقابل نظارت و کنترل ناشی از نتیجه‌گرا، نظارتی است که در خاتمه بر روی نتایج کار و یا در مقطع خاصی بیشتر به هنگام بروز مشکل صورت می‌گیرد. (دادخدای، ۱۳۹۰؛ ۲۴۸)

تعهدات دولت‌های در نهاد سازی و ظرفیت‌سازی برای پیشگیری از مفاسد اقتصادی در ماده ۶ کنوانسیون سازمان ملل برای مبارزه با فساد ذکر شده است. ظرفیت‌سازی دولت‌های عضو

لازم است با شرایط کنوانسیون و موثر در مبارزه با فساد باشد، که در صورتی که این نهادها با سازو کارهای تعیین شده ایجاد شوند، اهداف کنوانسیون و اساساً پیشگیری از فساد را برآورده می‌کنند. در ماده ۶ کنوانسیون نهادهای پیشگیری از فساد باید دارای شرایطی داشته باشند که این شرایط به شرح زیر تشریح می‌شوند:

اولاً نهادهای ایجاد شده متولی اختصاصی برای این امر باشند. به عبارت دیگر مسئول مبارزه با فساد در سطح سرزمین دولت حضور باشند. شاید یکی از ایرادات اساسی به نهادهای متولی پیشگیری از فساد در کشورهای مختلف؛ این باشد که این نهادها، یکی از مسئولیت‌های آنها پیشگیری از فساد اقتصادی است نه تمام مسئولیت آنها؛ چون مبارزه با فساد جزء اولویت‌های اصلی آنها نیست و از سوی دیگر از منظر عملکردی پیشگیری قابلیت احصاء و ارائه عملکرد ندارد یا به سختی ممکن است. معمولاً نهادهای متولی پیشگیری از فساد به دلیل تعدد مسئولیت‌ها توفیق چندانی ندارند.

دوماً نهادهای متولی پیشگیری از فساد باید مستقل باشند. ضرورت استقلال نهادهای پیشگیری از فساد بر کسی پوشیده نیست. افراد و صاحبان مناصب که به عنوان گروه‌های هدف یا اول پیشگیری از فساد هستند، معمولاً منافع مادی قابل توجهی نسبت به سایر افراد جامعه در فساد اقتصادی دارند. این افراد که برهرحال تدابیر پیشگیرانه بیشترین تهدید برای منافع شان ایجاد می‌کند، تمام سعی و تلاش خودشان را به کار خواهند گرفت تا تدابیر و اقدامات پیشگیری را خنثی نمایند؛ اگر این نهادهای زیر مجموعه یا تحت سیطره و سیادت اداری یا سیاسی این افراد قرار گیرد، قاعدتاً عملکرد این نهادهای پیشگیری کننده را مختل خواهند نمود. به همین دلیل باید این نهادها ساختاری کاملاً مستقل از نهادهای اداری یا اجتماعی با بودجه مستقل و گزینش خاص باشد.

سوماً این نهادهای مستقل باید به دبیر کل سازمان ملل متحد اعلام گردد. فلسفه اعلام نهادهای ایجاد شده برای مبارزه با فساد در حاکمیت‌های مختلف، اجرای سایر تکالیف این کنوانسیون از برای دولت‌های می‌باشد، اعلام نهادهای تأسیس شده به دبیر کل موجب شناسایی آنها برای سایر دولت‌ها، تسهیل تبادل اطلاعاتی و... برای مبارزه با فساد می‌باشد.

۴.۴. ایجاد نظام مربوط به گزینش و آموزش افراد برای احراز مناصب مقام‌های دولتی (qualifications)

بیشترین جرایم ارتكابی در مفاصد اقتصادی، توسط مجرمین یقه سفید یعنی مجرمینی که دارای پایگاه اجتماعی بالا و در بسترهای شغلی مبادرت به ارتكاب جرم می‌کنند. (سیمپسون و

دیگران، (۱۳۹۵؛ ۲۷۲) حضور این مجرمین از بسترهای حاکمیتی و به منظور ارائه خدمات، مجاز و قانونی می‌گردد. نظام مربوط به گزینش افراد برای احراز مناسب مقام‌های دولتی یکی از اصول اولیه پیشگیری اولیه است. هدف این پیشگیری کل جامعه است، این نوع از پیشگیری تلاش دارد تا کل جامعه را در مقابل خطر بزهکاری و بزه دیدگی تقویت کند. اقدامات مربوط به اصلاح شرایط محیط فیزیکی و محیط اجتماعی از اصلی‌ترین تدابیر پیشگیری اولیه به شمار می‌رود. (محمد نسل، ۱۳۹۳؛ ۵۳) مدیریت ضعیف آثار نامطلوب و بی‌شماری دارد و زمینه‌ساز وقوع جرم می‌شود. شایسته‌سالاری و ارتقاء شغلی شفاف، نوعی پیشگیری فنی تلقی می‌شود. (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۸۵؛ ۲۳۲۰) در سیستم حقوقی جمهوری اسلامی ایران گزینش برای احراز مناصب یا مقام‌های دولتی به صورت پراکنده قانونگذاری شده و به صورت کلی صلاحیت آن از منظر عدم سوء پیشینه یا سابقه خاص امنیتی مورد بررسی قرار می‌گیرد. لذا توجهی به احراز صلاحیت افراد کمتر صورت می‌گیرد تا به این وسیله افراد شایسته در مناسب اداری به‌کارگیری شوند و در بدو امر از ایجاد بستر فساد با انتصابات یا گزینش ناسالم جلوگیری به عمل آید.

در کنوانسیون مریدا در ماده ۷ تکلیف دولت‌ها بر این شده تا سازکار مناسب قانونی و عادلانه برای استخدام افراد در نظر گرفته شود. ادامه این ماده نیز تأکید بر آموزش همین افراد شایسته قبل از احراز سمت را دارد. بنابراین دولت‌ها باید علاوه بر نظام گزینشی مطلوب، بسترهای لازم را فراهم کند تا نامزدهای احراز مناصب دولتی را از آموزش کافی در خصوص سلامت اداری و مظاهر فساد برخوردار شوند.

۴.۵. ارتقاء برنامه‌های آموزش و پرورشی؛

دستیابی به موفقیت در هر برنامه مربوط به مبارزه با جرایم اقتصادی، مستلزم تواناسازی مردم از طریق آموزش و ارتقاء سطح عمومی درباره ماهیت، ویژگی‌ها، آثار و پیامدهای این جرایم و دوری نمودن از ارتکاب آن است. افزایش آگاهی عمومی راهکاری مهم در مبارزه با فساد تلقی می‌شود (Bradshaw, 2006, p.291).

تعهد به آموزش کارکنان و افراد دو هدف عمده دارد: هدف اول آشنایی با وظایف سازمانی، تخصصی و حوزه خدمت‌رسانی کارکنان و افراد می‌باشد. فلسفه اساسی آموزش تخصصی به کارکنان و افراد، اجرای درست و صحیح امور که موجب کاهش بروکراسی اداری، افزایش کارایی، ارتقاء در سازمان بر اساس شایستگی و ... می‌باشد.

دومین هدف آموزش و پرورش به افراد و کارکنان باید برای آگاهی بخشی به کارکنان در خصوص خطرات ناشی از فساد برای شخص از منظر کیفری، اداری و حقوقی، خطرات ناشی از فساد برای سازمان که تا سرحد نابودی بسترهای شغلی افراد شاغل در سازمان تهدیدآمیز است و موجب سلب اعتماد عمومی و ... می‌گردد. داشتن برنامه آموزشی در کنوانسیون مریدا تأکید مکرر داشته است. دولت‌ها تعهد داده‌اند هم کارکنان و مجریان امور اداری را آموزش دهند و هم مردم را در راستای سازمان‌های عمومی، خطرات ناشی از فساد، وظایف کارکنان و شیوه‌های اعلام جرم یا مفاسد را باید آموزش دهند. افزایش و نشر آگاهی درباره پیشگیری از فساد و تمهید نظام‌هایی بر اساس اصول کارایی، شفافیت و شایستگی جهت استخدام، به کارگیری، حفظ و ارتقای کارمندان، آموزش افراد برای مقام‌های دولتی آسیب‌پذیر در برابر فساد و آموزش تخصصی منظور آشناسازی با خطرات فساد و توسعه استانداردها و ضوابط رفتاری، جلوه‌های دیگری از پیشگیری نخستین در کنوانسیون مریدا هستند (شاطری پور اصفهانی، ۱۳۸۸؛ ۹۸)

۴.۶. شفافیت در تأمین مالی نامزدهای مشاغل دولتی و احزاب سیاسی؛

از دیدگاه اقتصادی، شفافیت به معنی اطلاع‌رسانی حقیقی و همه‌جانبه در عرصه فعالیت‌های اقتصادی و روشن بودن ساز و کارهای حاکم بر روابط اقتصادی یعنی چگونگی تولید و توزیع ثروت در جامعه است. "شفافیت اقتصادی علاوه بر اطلاع‌رسانی از طریق رسانه‌های جمعی و مطبوعات، شامل اطلاع‌رسانی ناشی از عملکرد مناسب مکانیسم‌های اقتصادی از جمله مکانیسم قیمت‌هاست که در نظام بازار رقابتی، اطلاعات صحیح و دقیقی را درباره وضعیت کمیابی منابع در اختیار تولید کنندگان و مصرف‌کنندگان قرار می‌دهد و آن‌ها را در تصمیم‌گیری عقلایی و تخصیص بهینه منابع رهنمون می‌سازد (مؤسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد، جلد سوم، ص ۱۶).

شرط لازم برای سالم بودن یک نظام اقتصادی، وجود شفافیت مالی در ابعاد مختلف به ویژه شفافیت در عملیات دولتی است، چرا که این جرایم در مقایسه با جرایم عادی در محیط‌هایی که ابهام و عدم شفافیت حاکم است ارتکاب می‌یابد (Rausch, 2006, p.360). شفاف‌سازی دولت در وهله اول مستلزم ارائه اطلاعات قابل اعتماد درباره اهداف کلان سیاست‌های مالی دولت و سپس انتشار اطلاعات تفصیلی درباره عملیات دولت است. از جمله مصادیق راهبردهای پیشگیرانه وضعی برای کنترل مؤثر جرم، بازداشتن افراد از نقض قانون و پیشگیری از جرایم اقتصادی را به دنبال دارد، ارتقاء شفافیت در فعالیت‌ها و معاملات دولتی می‌باشد (Shaftoe, 2004, p. 99)

به جرات میتوان گفت که مهم‌ترین عامل وضعی موجد فساد، «عدم شفافیت و ضعف در ایجاد آن» است (همدمی خطبه سرا، ۱۳۸۳، ص ۱۴۶). عدم شفافیت موجب می‌شود امکان سوء استفاده کارگزاران دولتی که منافع شخصی‌شان با منافع عمومی یا دیگران در تعارض قرار گرفته، فراهم شود و کارگزار به دلیل نبود ساز و کار ویژه ای که منتهی به کشف جرم یا تعقیب می‌شود، واهمه‌ای از ارتکاب رفتارهای مجرمانه نداشته باشد، چرا که اساساً احتمال کشف بزه ای که مرتکب شده است را غیر ممکن می‌داند. لذا می‌توان عدم شفاف‌سازی را شاخص‌ترین علت ایجاد کننده فساد مالی دانست. بنابراین هر چه بر رویکرد شفاف‌سازی در حوزه‌های مختلف توجه بیشتری مبذول شود، به همان میزان نیز فساد تقلیل می‌یابد.

تشکیل سازمان شفافیت بین‌المللی، گامی بزرگ در یادآوری فساد برای همه کشورهای جهان است. بر اساس آمارهای این سازمان، نظام‌هایی که عملکردشان همراه با شفافیت است برخلاف آن‌هایی که به صورت پنهانی فعالیت مینمایند، کمتر دچار فساد می‌شوند. در واقع شفافیت ابزار مهم شناسایی و پیشگیری از ارتکاب رفتارهای مجرمانه در قلمرو فعالیت‌های اقتصادی و نیز محدود کردن آثار مخرب این جرایم است (Nestor, 2004, p.350).

ماده ۹ کنوانسیون میریدا نیز دولت‌ها را به اتخاذ اقدامات لازم به منظور ایجاد روش‌های مناسب در انجام خریدهای دولتی بر مبنای شفافیت، رقابت و ضوابط عینی در تصمیم‌گیری جهت جلوگیری مؤثر از فساد مالی فراخوانده و بر انتشار عمومی اطلاعات مربوطه به تشریفات و قراردادهای خرید از جمله اطلاعات مربوط به مناقصه‌های دولتی و اطلاعات ذیربط و یا مربوط به اعطای قراردادها تأکید می‌ورزد.

۴.۷. ایجاد مقررات استانداردهای رفتاری (رفتار کارکنان بخش عمومی با ارباب رجوع)

تعیین و ارتقای استانداردها و ضوابط رفتاری، می‌تواند به عنوان یکی از مؤلفه‌های مؤثر و مهم پیشگیری اجتماعی از فساد اداری مالی مورد توجه قرار گیرد. مجموعه مقررات و ضوابط رفتاری، توصیف موازین رفتار مطلوب و شایسته است که در ارتباط با گروه‌هایی از افراد، سازمان‌ها و نهادهای حرفه‌ای مقرر می‌شود. محتوای این مجموعه از ضوابط رفتاری و مقررات، بسته به کارویژه‌ها و اهداف این گروه‌ها، نهادها و سازمان‌ها، متفاوت است (رهبر و دیگران، ۱۳۸۱: ۱۵۰).

استانداردسازی رفتاری در بخش دولتی، قضایی، تقنینی و حتی خصوصی در بندهای دو ماده ۸ برند یک ماده ۱۱ که مربوط به استاندار رفتاری قوه قضائیه است و در نهایت بند ب از بخش دوم ماده ۱۲ و ... مورد اشاره شده است.

۴,۸. تسهیل گزارش‌دهی عمومی؛

راهبرد گزارش‌دهی عمومی مبتنی بر این مدل (مدل محافظ کار) است که؛ راه حل در پیشگیری از جرم؛ افزایش هزینه ارتکاب جرم و کاهش فرصت‌های ارتکاب جرم و بهبود شرایط کشف جرم است. در خصوص کاهش فرصت دست‌زدن به عمل مجرمانه، آینده‌نگری‌هایی نسبت به اقدامات طراحی شده در این راستا، صورت گرفته است. (وایت، ۱۳۹۱؛ ۱۴۱) ابتدا برای افزایش مراقبت و نظارت عمومی در حوزه‌های دولتی از طریق شفافیت اعمال و عملکرد دستگاه‌های دولتی و کلیه فعالین این عرصه می‌باشد.

یکی از سیاست‌های موثر برای پیشگیری از فساد، پیشگیری از طریق کاهش فرصت‌های مجرمانه است، گزارش‌دهی عمومی در مواد متعدد یا بندهای متعدد کنوانسیون مبارزه با فساد قید و تأکید شده است. اگر بخواهیم محورهای گزارش‌دهی عمومی بر اساس این کنوانسیون را اشاره کنیم به قرار زیر است؛

۱- تسهیل گزارش‌دهی فساد به مراجع مربوطه توسط مقام‌های دولتی (بند ۴ ماده ۸) این بند به این موضوع اشاره دارد که دولت‌ها برای مبارزه با فساد، باید برای کلیه مقام‌ها و کارکنان دولتی بستری را فراهم کنند که امکان اعلام فساد به مراجع متولی مبارزه با این پدیده تسهیل شود. البته علاوه بر تسهیل گزارش‌دهی، ایجاد امنیت برای گزارش دهنده اعم از امنیت جانی، شغلی و ... از وظایف آنها نیز می‌باشد. (بند دو ماده ۱۳)

۲- گزارش به موقع درآمدها و هزینه‌های دولتی به منظور ایجاد شفافیت و مسئولیت‌پذیری در مدیریت منابع مالی نیز از وظایف دولت‌ها برای گزارش‌دهی عمومی است. (قسمت ب از بند ۲ ماده ۹)

۳- ماده ۱۰ کنوانسیون اشاره مستقیم به گزارش‌دهی عمومی دارد. فلسفه اساسی گزارش‌دهی عمومی مورده اشاره در این ماده، ایجاد شفافیت در بخش دولتی است. شفافیت در بخش دولتی باید به تشکیلات یا ساختار سازمان‌های دولتی، عملکرد سازمان دولتی و فرآیندهای تصمیم‌گیری در سازمان‌های دولتی را مشخص و تشریح کند.

۴,۹. ایجاد نظام‌های کارپردازی مناسب دولت و مدیریت منابع مالی دولتی

کارپرداز در لغت به معنی تدبیر و اجرای کاری در عهد وی باشد. (معین، ۱۳۸۶؛ ۱۲۹۵) تعریف نظام کارپردازی مناسب و مدیریت منابع مالی دولتی به عنوان یک عمل پیشگیرانه، برای ایجاد شفافیت در نظام مالی دولت می‌باشد. ماده ۹ کنوانسیون در بندهای یک و دو مصادیق آن ذکر شده

است. بند یک اختصاص به کارپردازی در قراردادهای دولتی مخصوصا متصدیان برگزاری مناقصه می‌باشد که دولت‌ها باید اطلاعات آنها با وقت مناسب و به شیوه درست در اختیار افراد قرار گیرد. بند دوم نیز شفافیت منابع مالی دولت از قبیل شفافیت در تصویب بودجه داخلی، گزارش دهی در خصوص درآمدها و هزینه‌ها دولت، ایجاد نظام موثر نظارت داخلی بر امر برگزاری مناقصه‌ها و انجام خریدهای دولتی؛ حفظ دفاتر حسابرسی و سوابق صورت حساب‌های مالی به منظور جلوگیری از مخدوش شدن اسناد درآمدها و نیز هزینه‌ها و ... می‌باشد.

۴.۱۰. جلوگیری از فساد بخش خصوصی به وسیله ارتقاء استانداردهای حسابرسی و ممیزی
 فساد پدیده جند بعدی است، اقدامات یکجانبه و آن هم نسبت به بخش دولتی کافی به نظر نمی‌رسد و باید به بخش خصوصی نیز در این راستا توجه شود. زیرا فساد در بخش خصوصی، بخش عمومی را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. (نظری نژاد، ۱۳۹۵؛ ۲۰۸)
 فساد در بخش خصوصی موجب انحراف در بازار و رقابت ناعادلانه میشود. معولا شرکت‌های خصوصی برای پیروزی در مناقصات و قراردادهای رشوه پرداخت می‌کنند و از طریق کترل و یا سوء استفاده از نقاط ضعف قانونی تأثیر زیادی در بسیاری از حوزه‌های عمومی می‌گذارند.^۱ کنوانسیون در ماده ۱۲ به مبارزه با فساد در بخش خصوصی اشاره کرده است.

۴.۱۱. ارتقاء مشارکت جامعه مانند جامعه مدنی، سازمان‌های غیردولتی و سازمان‌های جامعه مدار در امر مبارزه با فساد

مشارکت جامعه با هدف افزایش نظارت عمومی و تقبیح فساد در جامعه در کنوانسیون مبارزه با فساد درج شده است. مردمی که از مسائل حکومت تأثیرگذار بر خودشان آگاه می‌شوند و مطلع باقی می‌مانند انتظاراتی درباره معیارها خواهند داشت و در موقعیتی قرار می‌گیرند که برکارگزاران فشار وارد می‌آورند این معیارها را رعایت کنند. (لانگست و دیگران، ۱۳۸۷؛ ۴۳۰)
 نظارت عمومی مستلزم حق دسترسی به اطلاعات از سوی حاکمیت می‌باشد؛ در صورت عدم پذیرش حق دسترسی به اطلاعات از سوی حکومت، جامعه در امر نظارت بر عملکرد دستگاه‌های دولتی و اجرایی با چالش‌های عدیده‌ای مواجه می‌شود چرا که نظام دولتی خود را موظف به پاسخگویی نمی‌داند و جامعه مستمسک قانونی برای اطلاع از نحوه فعالیت نظام دولتی نمی‌یابد که در نتیجه پتانسیل فساد افزایش می‌یابد و زمینه پیشگیری از آن نیز به

¹ http://www.transparency.org/topic/detail/private_sector

شدت تضعیف می‌شود. (توسلی زاده، ۱۳۹۲؛ ۱۵۱)

نتیجه‌گیری

تعهد دولت‌ها به پیشگیری به موجب کنوانسیون مبارزه با فساد (۲۰۰۳) به بیش از ۱۴ تعهد یا عمل حاکمیتی احصاء می‌گردد؛ به طور کلی دولت‌ها در این کنوانسیون متعهد شده‌اند اولاً زمینه‌های ایجاد فساد را در کشورشان از بین ببرند و دوماً اقدامات لازم را برای جلوگیری از هرگونه فساد از طریق ارکان یا اتباع یا سرزمین شان را به عمل آورند.

تعهد به پیشگیری، قصور صرف در پیشگیری، شرط کافی برای مسئولیت نیست، اگر چه شرط لازم است و واضح است که فقط می‌توان از دولت متعهد خواست به شکلی عمل کند که امکان حدوث واقعه منتفی شود یعنی تاجایی که قدرت دارد امکان وقوع واقعه را از بین ببرد. به این ترتیب تعهدات به پیشگیری، تضمین یا ضمانت عدم وقوع واقعه نیست؛ بلکه ذاتاً تعهد به اتخاذ تمامی اقدامات معقول یا ضروری برای تضمین عدم حدوث واقعه است. (کرافورد، ۱۳۹۵؛ ۲۹۵)

نکته قابل توجه اینکه این تعهدات از منظر حقوقی دارای چه جایگاهی است؛ از نظر حقوق معاهدات این تعهدات، تعهد به نتیجه است یا تعهد به وسیله؟ با این توضیح که کنوانسیون مبارزه با فساد دولت‌ها را متعهد کرده که به طور کلی زمینه‌های فساد را از بین ببرند آیا کافی است دولت‌ها بر اساس تعهداتی که در کنوانسیون مریدا پذیرفته‌اند، اجرا کنند و به نتایج آن دیگر کاری نداشته باشند. یا اینکه این اعمال و اجرای تعهدات باید یک نتیجه مشخص داشته باشد و آن که فساد در این کشورهای ایجاد نگردد.

اثر وضعی این گونه تفسیرها از تعهدات بر اساس کنوانسیون‌ها، به قواعد ثانویه بر می‌گردد؛ مواد مربوط به مسئولیت بین‌المللی دولت که توسط کمیسیون حقوق بین‌الملل در شور اول تصویب شد، آنچه اشاره شده است، شامل تعهد به اقدام است (ماده ۲۰)؛ نه تعهدی که دستیابی به نتیجه مشخصی را ضروری بداند. (زیما و همکاران، ۱۳۹۴؛ ۲۱۹)

برای پاسخ به این سوال باید نتیجه نقض تعهدات کنوانسیون بیشتر مورد بررسی قرار گیرد. آنچه مسلم است عدم عمل یا اجرای تعهدات مقرر در این کنوانسیون در هر کشوری موجب اشاعه فساد اقتصادی در سیستم کشور ناقض می‌باشد. گسترش فساد نتایج و ضررهای متعددی هم برای دولت ناقض و هم برای سایر طرفین این معاهده یا جامعه بین‌الملل در بر دارد.

در سیستم حقوق داخلی، به طور معمول تعهدات خصوصی در یکی از اشکال فوق تقسیم‌بندی می‌شود و مسئولیت ناشی از نقض آن نیز به دلیل ورود ضرر برای طرف مقابل تعهد قابل پیگیری می‌باشد. اما در حقوق بین‌الملل موضوع مسئولیت بین‌المللی، نوعی تعهد

محض که مسئولیت محض را به دنبال دارد، مورد بررسی قرار می‌گیرد. با این توصیف که به صرف نقض تعهد بین‌المللی، برای کشور ناقض مسئولیت اجرا می‌گردد و علاوه بر جبران خسارت اجرای تعهد به عنوان وظیفه اولیه و اصلی ناقض مورد درخواست می‌باشد. در حوزه تعهدات دولت‌ها به پیشگیری، دولتی به صرف عدم انجام تعهدات پیشگیرانه در کنوانسیون مسئول می‌باشد و این تعهدات باید به نتیجه باشد. یعنی نوع و کیفیت تدابیر اتخاذی به دولت‌ها واگذار شده تا بتوانند بر اساس آن به هر نحوی فساد کاهش و زمینه‌های آن از بین برود. دولتی در داخل محدوده صلاحیتی اش، تعهدات پیشگیرانه را انجام ندهد، دولتی که از نقض تعهدات دولت ناقض دچار خسارت دیده است حق دارد به مسئولیت دولت ناقض استناد نماید.

منابع فارسی

- ابراهیمی، شهرام، پیشگیری از جرم در چالش با موازین حقوق بشر، رساله دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، ۱۳۸۷.
- توسلی‌زاده، توران، پیشگیری از جرایم اقتصادی، چاپ اول، انتشارات جنگل و جاودانه، سال ۱۳۹۲.
- کرمی پورسیار، عباس؛ مقاله: «پیشگیری از جرم در موافقتنامه‌های همکاری بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران» فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم، سال ۹، شماره: ۳۲، پاییز ۱۳۹۳.
- گلشن، ریموند، جرم‌شناسی نظری، ترجمه دکتر مهدی کی‌نیا، چاپ چهارم، انتشارات علمی و فرهنگی مجد، ۱۳۸۸.
- لانگست؛ پیترو و دیگران؛ برنامه‌های جهانی مبارزه با فساد، ترجمه امیر حسین جلالی فراهانی و حمید بهرهمند بگ نظر، نشر مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، چاپ اول، پاییز ۱۳۷۸.
- مؤسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد، فساد مالی و اقتصادی، ریشه‌ها، پیامدها، پیشگیری و مقابله، جلد دوم.
- مؤسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد، فساد مالی و اقتصادی، ریشه‌ها، پیامدها، پیشگیری و مقابله، جلد سوم.
- همدی خطبه سرا، ابوالفضل؛ (۱۳۸۳)، فساد مالی، علل، زمینه‌ها و راهبردهای مبارزه با آن، پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران، چاپ اول.
- وایت، رابرت، وضعیت پیشگیری از جرم، مدلهای، شیوه‌ها و ملاحظات سیاسی، ترجمه زارع شهرداد و قادر مهدوی، نشریه مطالعات بین‌المللی پلیس، شماره ۱۱- پاییز ۱۳۹۱.
- وایت، رابرت و هینس، فیونا، درآمدی بر جرم و جرم‌شناسی، ترجمه میرروح‌الله صدیق، چاپ سوم، مؤسسه انتشارات دادگستر، تابستان ۱۳۸۹.

- ویلیامز، فرانک پی و مک‌شین، ماری‌لین‌دی، نظریه‌های جرم‌شناسی، ترجمه دکتر حمیدرضا ملک محمدی، چاپ سوم، انتشارات بنیاد حقوقی میزان، زمستان ۱۳۸۸.
- معین، محمد، فرهنگ فارسی دوجلدی، چاپ چهارم، انتشارات ادنا، ۱۳۸۶.
- نظری نژاد، محمدرضا و اسفندیاری فر، خشایار، بررسی تطبیقی کنوانسیون بین‌المللی مبارزه با فساد مالی و قانون ارتقاء سلامت نظام اداری و مقابله با فساد، پژوهشنامه حقوق کیفری، سال هفتم شماره اول، بهار و تابستان ۱۳۹۵.
- نیازپور، امیرحسین، (۱۳۸۲-۸۹)، بزه‌کاری به عادت و پیشگیری از آن، پایانامه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی.

منابع انگلیسی:

- Bradshaw, David, A wolf sheeps clothing, journal of financial crime, Emerald Group publishing limited vol. 13. No.3, 2006.
- Duncan Gareth, Common but Differentiated Responsibilities: The Implications of Principle seven and the Duty to Cooperate on the Implementation of the Convention on Biological Diversity, Dalhousie University Law School, Halifax, Canada, 2007.
- 9-Rausch, Colette, "Combating serious crimes, A hand book for policymakers and practitioners", united states institute of Peace Press, 2006.
- Shaftoe, Henry, "Crime prevention, facts, fallacies and the future", palgrave macmillan, New York, 2004.
- Robert Rosenstick, The ILC and State Responsibility, "AJLL", 1197, v. 96.
- <https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/ratification-status.html>.
- Bradshaw, David, A wolf sheeps clothing, journal of financial crime, Emerald Group publishing limited vol. 13. No.3, 2006.
- Duncan Gareth, Common but Differentiated Responsibilities: The Implications of Principle seven and the Duty to Cooperate on the Implementation of the Convention on Biological Diversity, Dalhousie University Law School, Halifax, Canada, 2007.
- Rausch, Colette, "Combating serious crimes, A hand book for policymakers and practitioners", united states institute of Peace Press, 2006.
- Shaftoe, Henry, "Crime prevention, facts, fallacies and the future", palgrave macmillan, New York, 2004.
- Robert Rosenstick, The ILC and State Responsibility, "AJLL", 1197, v. 96.
- <https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/ratification-status.html>.
- UNODC, Legislative guide for the implementation of the United Nations Convention against Corruption, Second Revised Edition, UNITED NATIONS, New York, 2012.
- UNODC, UNITED NATIONS CONVENTION AGAINST CORRUPTION, Second Revised Edition, UNITED NATIONS, New York, 2004.

Non-criminal prevention of economic crimes under the Merida Convention

*Mehdi Marjani**
*Seyed Baqer Mir Abbasi***

Abstract

The fight against corruption has become a major concern of the international community in the last two decades. For this reason, governments have resorted to various methods to combat this phenomenon at the level of the international community and international documents. Among the rules for combating corruption, special attention has been paid to prevention, both criminal and non-criminal, as a criminal policy of global and regional organizations. Commitment to non-criminal prevention, obligations with binding and optional power are divided, most of the obligations of countries in the field of non-criminal prevention focus on institutionalization in the construction of domestic law. Given that the international obligations of governments are accepted and accepted by governments in various forms, how can the implementation and non-implementation of these international obligations be assessed? And if the commitments of the governments are not fulfilled, what is the guarantee of the fulfillment of these obligations and what will be the responsibility of the conflicting governments that have not created the capacity for prevention? Examining these commitments in the field of non-criminal prevention confirms that, firstly, the international community's approach to prevention is an effective tool for economic crimes, and secondly, governments in various documents have different obligations in the field of non-criminal prevention of corruption. .Can have international responsibility.

Key Words

Non-criminal prevention, economic crimes, international obligations, international law, international responsibility

* PhD Student in International Law, Qeshm International Branch, Islamic Azad University, Qeshm, Iran. marjanimehdi@yahoo.com

** Professor, Department of International Law, Faculty of Law and Political Science, University of Tehran, Tehran, Iran. (advisor and corresponding author): mirabbasi@ut.ac.ir